

Европа по „одморот од историјата“, Пораките на Фридрих Мерц од Минхен и што значат за Балканот

На последната Минхенска безбедносна конференција, германскиот лидер Фридрих Мерц излезе со теза што силно одекна во европската јавност: **„Светскиот поредок повеќе не постои.“**

Со повикување на филозофот Петер Слотердајк и неговата метафора за „враќање од одмор од историјата“, Мерц испрати порака дека Европа повеќе не може да живее во илузијата на трајна стабилност под американски безбедносен чадор. Ако постуденовојниот период беше време на „правила, институции и мултилатерализам“, новата ера е време на **моќ, ривалство и геоекономска конкуренција**.

Ова е суштинска промена во германскиот тон – од нормативна реторика кон отворен реалполитички речник.

1. Крај на либеалниот комфор

Со констатацијата дека постуденовојниот поредок е исцрпен, Мерц практично означи крај на една епоха што ја симболизираше ерата на Ангела Меркел.

Германија долго време веруваше во:

- „промена преку трговија“
- економска меѓузависност како гарант на мирот
- нормативна моќ наместо тврда сила

Сега тој признава дека Европа има „вишок вредности и недостаток инструменти“.

Кога го спореди БДП на ЕУ (околу 20 трилиони евра) со рускиот (околу 2 трилиони), ја нагласи парадоксалната состојба: **Европа е економски цин, но геополитички цуце.**

2. Русија – Кина – САД

Русија: насилен ревизионизам

Мерц ја именува руската политика како „насилен ревизионизам“ на Владимир Путин.

Тој сигнализира дека војната нема да заврши со брз компромис, туку со долгорочна стратегија на исцрпување. Индиректната критика кон унгарскиот премиер Виктор Орбан – за соло-иницијативите кон Москва – покажува дека Берлин нема намера да толерира паралелни дипломатии во рамки на ЕУ.

Кина: геоекономска сила

Кина повеќе не е само трговски партнер, туку стратешки конкурент. Пекинг, според Мерц, ги користи зависностите и ги рedefинира правилата во своја корист. Ова е крај на германската илузија дека економската интеграција автоматски носи политичка конвергенција.

САД: оспорено лидерство

Најчувствителниот дел беше проценката дека американското глобално лидерство „веројатно е изгубено“. Но Мерц внимателно балансира:

Не предлага раскин со САД, туку рedefинирање на односот. Директното обраќање кон американската публика – во одговор на критиките од страна на Џ. Д. Венс – беше сигнал дека Европа нема да ја увезува американската културна војна, но и дека трансатлантското партнерство останува стратешка нужност.

3. Лидерство без хегемонија

Цитатот на полскиот министер Радослав Сикорски – дека се плаши повеќе од германска неактивност отколку од германска моќ – беше внимателно избран.

Мерц предлага „европски столб на НАТО“:

- повеќе европски одбранбени капацитети
- индустриска и технолошка автономија
- но во рамки на алијансата, не надвор од неа

Тоа е обид да се надмине историскиот страв од германска доминација, а истовремено да се надмине фрустрацијата од германска пасивност.

4. Балканот: од периферија кон фронтална зона

Од балканска перспектива, пораката е недвосмислена: **Балканот никогаш не бил „на одмор од историјата“.**

Ако Европа влегува во ера на политика на големи сили, тогаш регионот повторно станува геополитички граничен појас.

Русија

Москва ќе продолжи да користи нестабилност како инструмент на притисок – преку енергетика, медиуми и политички врски.

Кина

Присуството преку иницијативата Појас и пат значи дека регионот е дел од поширока геоекономска стратегија.

Ако Берлин го „сврти прекинувачот“, ќе следи построга регулаторна рамка за чувствителни инвестиции.

НАТО и безбедноста

За Македонија, како членка на НАТО, ова е предност. За Србија, ќе значи зголемен притисок за јасно позиционирање.

5. Проширувањето како геополитика, не бирократија

Можеби најважната импликација е оваа:

Проширувањето повеќе не може да биде само технички процес на исполнување критериуми. Во новата ера, тоа станува прашање на геополитичка нужност.

Празниот простор го пополнува Русија.
Економската празнина ја пополнува Кина.
Политичкиот вакуум создава нестабилност.

Прашањето е дали Германија ќе го третира Западниот Балкан како стратешки приоритет – или како вечен кандидат.

Заклучок: Европа како проект на моќ

Говорот на Мерц е реалистички, самокритички и амбициозен.

Не нуди лесни решенија, туку повик за мобилизација.
Не предлага хегемонија, туку зрелост.
Не раскинува со САД, туку бара нов баланс.

Суштинската порака гласи:

Европа повеќе не може да биде проект на удобност. Таа мора повторно да стане проект на моќ.

За Балканот – тоа е предупредување и можност во исто време.

Во ера на големи сили, малите држави или се позиционираат јасно – или стануваат терен на туѓи стратегии.